Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2022. Випуск 42, с. 278–285
Visnyk of the Lviv University. Series Philos.-Political Studies. Issue 42, p. 278–285

УДК 352:061.1
DOI: https://doi.org/10.30970/PPS.2022.42.36

СПЕЦИФІКА КОНСТРУЮВАННЯ МОДЕЛЕЙ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Василь Мельничук
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
факультет історії, політології і міжнародних відносин,
кафедра політичних інститутів та процесів
вул. Шевченка, 57, 76000, м. Івано-Франківськ, Україна

Запропоновано змістовно розділити досліджувані країни на чотири групи: Вишеградська четвірка, Скандинавські країни, країни Балтії та держави-члени ЄС, що входять до «Великої сімки».

Встановлено, що в Польщі специфіка конструювання сучасної моделі місцевого самоврядування стала похідною від загальних децентралізаційних тенденцій та лібералізації соціально-економічного життя з подальшою адаптацією до євроінтеграційних умов. Останні виявилися впливовим чинником для розбудови місцевого самоврядування Словаччини. Угорщина, заявивши про намір значних перетворень, частину з них залишила декларативними, не відмовившись від усталеної традиції централізації влади. Децентралізація для Чехії стала одним з ключових елементів консолідації демократії.

Моделі місцевого самоврядування Скандинавських країн об'єднує широкий обсяг повноважень на місцях у сфері соціального забезпечення, а відрізняє – податкова політика. Місцеві податки у Данії контролюються центральною владою, у Фінляндії відповідне право гарантується Конституцією. Швеція демонструє успішний і прогресивний принцип бюджетної децентралізації.

Акцентовано, що Балтійські країни реформу місцевого самоврядування зробили частиною процесів поновлення національної державності, переходу до ринкової економіки, демократизації та децентралізації й опиралися на положення Європейської хартії місцевого самоврядування, що позитивно вплинуло на євроінтеграцію Латвії, Литви та Естонії.

З'ясовано, що країни-учасниці «G7» не є прикладами досконалої системи місцевого самоврядування. В Італії і досі триває децентралізаційна реформа, яка хоч і надала більшої автономії місцевій владі, але не зменшила рівень впливу центральної. Франція тримається курсу деконцентрації доволі централізованої влади, маючи труднощі з координацією компетенцій між інстанціями різних рівнів. Федеративний устрій Німеччини дозволив сформувати функціонально сильну і водночас гнучку модель місцевого самоврядування.

Наголошено, що підстав виокремлювати «європейську модель місцевого самоврядування» немає. Натомість екстрапольовано чинники, які зумовлюють розмаїття структур та компетенцій місцевого самоврядування в країнах ЄС, а це розмір країни, рівномірність розвитку її територій, однорідність населення та його ментальні особливості, відкритість держави до інтеграції демократичних тенденцій, історичний досвід державотворення тощо.

Ключові слова: місцеве самоврядування, модель місцевого самоврядування, децентралізація, деконцентрація, європейська інтеграція, субсидіарність, транспарентність, Європейський Союз.

Реформування системи місцевого самоврядування (далі – МСВ) в Україні, що є частиною більш глобального процесу децентралізації влади, передбачає зміни, які частково або повністю вже апробовані в різних країнах Європейського Союзу. Цей аспект актуалізуємо передусім через активну фазу реалізації курсу європейської інтеграції України. Відтак втілені практики впровадження сталих моделей місцевого самоврядування та розробка національних форматів в межах ЄС, виклики, що супроводжували ці процеси, специфіка взаємодії різних політичних інститутів центрального та регіонального рівнів

© В. Мельничук, 2022

мають не лише науковий, але й суто державницький інтерес. Принагідно акцентуємо, що галузевий моніторинг доводить позитивний вплив обізнаності громадян та загалом громад щодо потенціалу та можливостей органів місцевого самоврядування в нових умовах на ефективність децентралізаційної реформи [6].

Проблематика самоврядності, зокрема у країнах Європейського Союзу, завжди була у полі зору вітчизняних (В. Гладій, Я. Мельник, М. Новікова, О. Оржель, В. Федоренко, О. Чернеженко та ін.) та зарубіжних (Б. Брезовнік, Ф. Валієр, Е. Пал, Дж. Регульські, Ю. Сікет, І. Хоффман, В. Шустер, Д. Янг та ін.) науковців різних галузей знань. Для України вказаний напрямок актуалізували, у тому числі, активізація реформи децентралізації та виконання пунктів Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Отже, метою дослідження є пошук оптимальної моделі організації системи місцевого самоврядування, апробованої у країнах-членах Європейського Союзу, та досвіду, який вже інтегровано або може бути включено до сучасних державотворчих перетворень в Україні.

Для подальшого аналізу варто змістовно згрупувати держави-члени ЄС. Так, предметне поле дослідження охоплює тенденції формування системи місцевого самоврядування у країнах Вишеградської групи (Польщі, Чехії, Угорщині, Словаччині) як близьких за історичним розвитком з Україною, Скандинавських країнах (Данії, Швеції, Фінляндії), де в межах регіону формувалися не подібні системи МСВ, країнах Балтії (Латвії, Литві, Естонії), які стали прикладом успішної реалізації пострадянських трансформацій, державах, що входять до «Великої сімки» (Німеччині, Франції, Італії) як такі, що, можливо, сформували сталі моделі самоуправління на місцях.

Усі чотири країни Вишеградської групи є унітарними, зі стабільно функціонуючими гілками влади, спільною і одночасною історією європейської інтеграції, яка успішно фінішувала у 2004 р. Однак процес розбудови системи місцевого самоврядування у цієї четвірки держав мав свою специфіку. Так, Польща до сучасної трирівневої моделі МСВ прийшла від усвідомлення прямого зв'язку між упровадженням децентралізації, соціально-економічної лібералізації та ринкових реформ. Тривалі дискусії щодо вибору між двома та трьома рівнями організації влади були не лише експертно, але й науково обґрунтованими. Польський академік Є. Регульський у розпал обговорення майбутніх перетворень описав ключові засади, які гарантуватимуть успіх реформ: політична воля державного керівництва, участь компетентних експертів, підтримка суспільства, кваліфіковані управлінські кадри [5]. Однак до такого осмисленого підходу у забезпеченні ефективної роботи місцевої влади мав місце тривалий період трансформацій: від трирівневої моделі (воєводства, округи, громади), яка діяла до реформи 1970-х років, до дворівневої структури МСВ з гмінами і провінцями. Вочевидь, повноважність цих одиниць у порядку денному реформ поступалася питанням їхнього кількісного скорочення.

Кінець 1980-х років і конструювання Третьої Польської Республіки стали визначальними для місцевого самоврядування, адже гміни набули конституційної правосуб'єктності та отримали право власності. Довівши спроможність громад та нового територіального управління, Польща продовжила вдосконалювати систему МСВ. Протягом 1989–1990 рр. було внесено зміни до понад 100 чинних на той час законів [7, с. 142]. Нова Конституція 1997 р. та політична воля новообраного парламенту ознаменували кінець важливого етапу децентралізації країни, яким у Польщі встановлено взаємоузгоджену трирівневу модель місцевого самоврядування (воєводства – повіти – гміни). Стаття 16.1 Основного закону фіксує, що місцеве самоврядування бере участь у здійсненні публічної влади, виконує покладені на нього завдання від свого імені і під свою відповідальність, а стаття 165 закріплює судовий захист самостійності одиниць місцевого самоуправління [19]. Закони

регулюють компетенції та повноваження органів МСВ щодо фінансів, активів, іншої власності, якими самоврядні суб'єкти вже навчилися продуктивно користуватися. Подальші ж зміни в організації публічної влади стосувалися реалізації євроінтеграційних практик і лише посилювали чинники децентралізації країни.

У Словаччині, де бачення формату реформи МСВ не знайшло консенсусу у політичному класі, вказані перетворення де-факто стали урядовим проєктом, коли у 1998 р. урядом було затверджено Концепцію децентралізації. За кілька років Національна Рада ухвалила «Проєкт децентралізації державної влади на 2003–2006 роки» [9]. Наступними кроками стали передача значного обсягу урядових повноважень на місцевий рівень та фіскальна децентралізація. Завдяки останній 70,3% податку на прибуток фізичних осіб передали органам місцевого самоврядування, 23,5% залишили бюджетам вищих територіальних одиниць і лише 6,2% спрямували до держбюджету [3]. У контексті демократизації державної влади та європейської інтеграції країни Словаччина дотримувалися норм Європейської хартії місцевого самоврядування (далі – Хартія), відповідність якій з року в рік засвідчують моніторингові дослідження Ради Європи [8, с. 355]. Невирішеним залишається питання значної фрагментації системи МСВ і відсутності достатньої політичної волі для об'єднання громад. Існуючі ж громади не завжди готові до конструктивної співпраці між собою, закриваючись у межах власної юрисдикції. Вплив на ситуацію центральної влади мінімальний, адже, керуючись чинним законодавством, держава лише здійснює контроль за дотриманням конституційних принципів.

В становленні системи місцевого самоврядування Чехії вітчизняний дослідник В. Гладій виокремив п'ять змістовних етапів: 1990–1991 рр., коли Чехія відмовилася від трирівневої структури адміністративного управління зразка 1960 р. і визначила базовим рівнем МСВ громаду; 1992–1995 рр. – Чеська Республіка відокремилася від Словаччини, ухвалила власну Конституцію, якою регламентовано діяльність місцевого самоврядування; 1996–1997 рр. – утворено Міністерство регіонального розвитку Чехії, ухвалено Конституційний закон про створення 14 вищих територіальних одиниць самоврядування, які після вступу країни до ЄС стали основою регіональної політики; 1998–1999 рр. – створено Координаційний комітет і Агентство з регіонального розвитку Чехії, ухвалено Конвенцію реформи публічного управління; 2000 р. – ухвалено Закони Чеської Республіки «Про краї», «Про вибори до органів місцевого самоврядування», а вищими територіальними одиницями місцевого самоврядування визначено 14 країв (областей); з 2001 р. у Чехії розпочато етап консолідації демократії [1, с. 95]. Наголосимо, що першорядними процесами для децентралізації та, відповідно, переосмислення ролі інституту місцевого самоврядування стали саме консолідація демократії та європейська інтеграція Чехії.

Як і Словаччина, Чеська Республіка також успішно здійснила бюджетну децентралізацію. На місцях тут є можливість отримувати прибутки з податків, від господарської діяльності, з капіталу, реалізовувати доходні ґранти тощо. Враховуючи успіхи територій у підтримці власної фінансової спроможності, вплив центральної влади зосереджений на нагляді за законністю діяльності самоврядних одиниць.

Органи МСВ Угорщини набули конституційної суб'єктності пізніше, ніж в інших трьох країнах Вишеградської групи. Конституція та відповідний закон було ухвалено лише у 2011–2012 рр. Прогресивність Основного закону полягала у тому, що він інтегрував зовнішній позитивний досвід організації суспільно-політичного життя та економічної сфери, а ось недоліки торкнулися саме системи місцевого самоврядування, зокрема щодо фрагментарного врахування вимог Хартії та аналогічної ситуації з євроінтеграційними вимогами [18]. Переслідуючи мету стабілізувати місцеве самоврядування, угорська влада

обрала шляхом досягнення цієї мети посилення урядового контролю, а всі характеристики стану фінансово-майнової спроможності муніципалітетів зводилися до констатації ознак бюджетної централізації та державного контролю за здійсненням фінансових повноважень на місцях. Головною рисою місцевих компетенцій ми б назвали саме їхню локальність, тобто впливати можна лише на місцеві питання, а надавати виключно послуги місцевого значення. Відтак формування місцевого самоврядування в Угорщині вважають процесом триваючим, часто звертаючись не до поняття децентралізації, а вказуючи на вірогідність рецентралізації влади.

Спільні минуле і прагнення подальшого розвитку національних державностей визначили суттєву подібність у моделюванні місцевого самоврядування в країнах Балтії. Латвія, Литва й Естонія почали формувати самоврядні структури ще на початку XX ст., однак ці процеси «обнулилися» через радянську окупацію, і до початку 1990-х років у всіх трьох країнах функціонувала проста однорівнева система місцевого самоврядування. З відновленням державності країни Балтії зробили ставку на реалізацію децентралізаційного курсу з реальним наділенням повноважень, у тому числі й фінансовими, територіальних органів влади. Спостерігався перехід до дворівневої моделі МСВ, яка наразі зберіглася лише у Латвії і перебуває у процесі реформування.

Якщо Литва і Естонія інституціоналізували місцеве самоуправління через конституційне закріплення його суб'єктності, то Латвія послуговується Законом «Про муніципалітети» (1994 р.), де детально описано компетенції органів місцевого самоврядування, і більшістю пунктів Хартії, яку у 1996 р. ратифікував парламент. Принагідно зазначимо, що Латвійська конституція фіксує право громадян «брати участь у діяльності держави та органів місцевого самоврядування» (ст. 101) [17]. У березні 2022 р. Сейм ухвалив Закон про «Місцеві референдуми», яким посилюється право місцевих мешканців впливати на стратегію сталого розвитку регіону, вирішення інфраструктурних питань, ініціювати розпуск місцевої ради [20]. Референдуми ініціюються, фінансуються і проводяться на місцях з можливістю отримати методичну допомогу від Центральної виборчої комісії. Ефективність застосування процедури таких місцевих плебісцитів можна буде оцінити з 2024 р., коли закон набере чинності.

Особливості організації МСВ у Латвії акцентовано з огляду на загальну подібність змісту розвитку відповідних структур у всіх трьох країнах регіону, де синхронізувалися процеси переходу до ринкової економіки, демократизації та децентралізації, реалізації положень Європейської хартії місцевого самоврядування тощо.

Данія, Швеція та Фінляндія – Скандинавські, або Нордичні країни, які у контексті конструювання системи місцевого самоврядування об'єднує переважно географія, адже історично і політично МСВ у вказаних державах розвивалося по-різному. У нині чинній Конституції Данії 1953 р. закріплено «право муніципалітетів самостійно здійснювати під контролем держави місцеві справи (повноваження), визначені законом» [11]. Відповідним законодавством дійсно описано широке коло галузей, на які розповсюджуються компетенції данських самоврядних органів, а саме послуги соціального забезпечення, початкова освіта, зайнятість населення, захист навколишнього середовища, охорона здоров'я, взаємодія з бізнесом тощо. Вагомим недоліком у виконанні вказаних функцій вважаємо певні обмеження у праві стягнення місцевих податків [21]. В іншому ж країна забезпечила органам МСВ незалежність від уряду, включивши до обов'язків губернаторів тільки перевірку законності дій влади на місцях.

Традиція місцевого самоврядування Фінляндії трансформувалася від конституційного права надання публічних послуг (1919 р.) до можливості стягувати місцеві податки

і розпоряджатися ними під контролем Міністерства фінансів (1999 р.) [14]. Фінська дворівнева система МСВ і досі перебуває у процесі реформування. Воно включає й аспекти фіскальної децентралізації, і передачу повноважень, передусім щодо охорони здоров'я і соціальних послуг, які наразі належать до компетенцій муніципального (базового) рівня. Це створює значне матеріальне навантаження на місцеві фінанси, тому з 2016 р. обговорюється необхідність реформи, яка б передала вказані функції на рівень регіонів [13]. Особливість, через яку до досвіду Фінляндії періодично апелювали у контексті українських реалій, стосується її двомовного статусу – державними мовами є фінська та шведська (у складі населення Фінляндії частина шведів не перевищує 6%). А з 1921 р. Аландські острови, де компактно проживають фінські шведи, мають особливий статус самоврядної, одномовної провінції. Така асиметричність у юридично зафіксованій двомовності та фактичному її прояві є унікальною, але показовою стосовно збереження історично сформованих особливостей на рівні державного будівництва та самоврядування.

Дворівнева модель МСВ Швеції сформувалася ще в середині XX ст. У сучасних умовах – це система територіальної організації влади з широкою автономією у здійсненні повноважень на місцях, з правом стягувати місцеві податки (щоправда, їхні різновиди визначає парламент за поданням уряду), принциповою важливістю процедур фінансового планування і звітності.

Особливість функціонування МСВ Швеції полягає у запровадженні багатокомпонентної системи контролю за його діяльністю: з боку центральної влади він виконується галузевими Омбудсменами, національними радами та агентствами, окружними адміністраціями, а громадськість може здійснювати такий контроль через звернення до окружних адміністративних судів [12, с. 13–14]. Фінансова спроможність органів місцевого самоврядування дозволяє періодичний перегляд обсягів повноважень виконавчих органів влади у напрямку їхньої передачі на самоврядний рівень. У свою чергу, це зумовлює потребу у зміні міжбюджетних відносин, де провідним завданням держави стає вирівнювання бюджетної забезпеченості муніципалітетів.

Вочевидь, найбільш непередбаченими є висновки щодо місцевого самоврядування в країнах «Великої сімки» – Франції, Італії, Німеччині. Історично ці країни давно сформували і впровадили правила реалізації влади на місцях, але тривалий час ці правила не оновлювалися, що призвело до таких проблем, як розбалансування повноважень органів центрального та місцевого рівнів, політизованість процесу децентралізації, несистемний характер реформ тощо. Ці проблеми переважно фіксуємо в Італії та Франції. Німеччина ж, враховуючи її федеративний устрій, здебільшого уникнула таких недоліків. На підтвердження цього наведемо дані рейтингу децентралізації країн-членів Євросоюзу, де ФРН посідає перше місце за рівнем регіональної та локальної децентралізації, третє місце – фіскальної, восьме – адміністративної [10]. Місцеве самоврядування не стало в Німеччині самостійним рівнем федеративної системи, але як частина загальної політичної системи заявило про себе як про стабільний і доволі гнучкий інститут, де функціонально застосовано принцип субсидіарності.

Конституції Італії (1948 р.) та Франції (1958 р. зі змінами від 2008 р.) визначають право територіальних утворень формувати свої виборні органи влади, виконувати передбачені законодавством повноваження [2]. Італійська конституція також унормовує право стягувати місцеві податки та володіти матеріальними ресурсами (ст. 119). Протиріччя, які супроводжують трансформацію місцевого самоврядування Італії і Франції, не дозволяють вважати цей процес завершеним. Так, тенденції регіоналізації Італії одні називають засобом протистояння проявам сепаратизму, інші – початковою стадією федералізації країни.

Тут дійсно можна говорити про посилення місцевої автономії з упровадженням бюджетної децентралізації, але при цьому значно повільнішими темпами відбувається зменшення повноважень центру.

Централізація влади у президентсько-парламентській Франції зумовлює відчутну присутність центрального рівня управління у регіональній та місцевій ланках, тому відсутність децентралізації тут частково компенсує деконцентрація влади. І якщо обсяг повноважень місцевих рад часто зазнає критики, то компетенції виборних посадовців (передусім мерів) поступово зростають, підвищуючи впливовість і впізнаваність цих політичних акторів.

Наголосимо, що ідеологія сучасного європейського шляху модернізації самоврядності пов'язана з двома ключовими принципами – субсидіарності та транспарентності. Перший передбачає державний менеджмент «знизу догори», тобто наділення місцевих управлінців таким обсягом компетенцій, які дозволяють ефективно й оперативно вирішувати соціальні проблеми і запити на місцях. Другий посилює «розширення участі громадськості у процесах визначення цілей і програм суспільного розвитку, розробки планів і ухвалення рішень у рамках державних програм і проєктів, а також їх здійснення» [4, с. 9]. По суті, ці два принципи уможливлюють інституційну життєздатність таких характеристик державної політики, як місцева (субсидіарна) та самоврядна (транспарентна). До всього американський дослідник Д. Кеттл виділив шість головних властивостей, на яких зосереджено якісні зміни в організації державного управління та місцевого самоврядування, а саме ефективність, маркетизація, орієнтація на надання послуг, децентралізація, розробка, реалізація та адміністрування політики, відповідальність за проваджувану роботу [16, с. 446–462]. Усі ці принципи закладено у зміст децентралізаційної реформи в Україні, а частина з них навіть втілена – наприклад, у діяльності сучасних центрів надання адміністративних послуг органами МСВ, у функціонуванні онлайн-інструментарію комунікації з населеннями (електронні приймальні, кабінети тощо).

Ще одна спільна риса для досліджених у статті кейсів – практика укрупнення/об'єднання самоврядних одиниць з одночасним збільшенням їхніх реальних повноважень, основоположні з яких отримують конституційне визначення. І якщо у період демократичної трансформації моделей місцевого самоврядування у країнах ЄС пріоритетними були питання правосуб'єктності представницьких органів влади на місцях, процедури їхнього формування і повноважень у сфері освіти, охорони здоров'я, локальних інфраструктурних проєктів та ін., то згодом фокус реформ зосередився на забезпеченні прав власності для громад, бюджетній децентралізації та механізмах самоокупності МСВ (через податки, ґранти, субсидії тощо). Також підкреслимо значення різних асоціацій та спілок органів місцевого самоврядування (як-то у Данії, Фінляндії, Литві, Швеції, Латвії, Естонії та ін.), головним завданням яких є представництво інтересів у відносинах з урядовими структурами.

Однак правила і принципи, за якими відбувається конструювання багаторівневої владної структури у різних країнах Європи, не можуть вважатися універсальними, а їхні відносно успішні кейси не підходять для повного наслідування. Це, у першу чергу, пов'язано з природою змін у державі, яка включає історичний досвід, стан розвитку регіонів та добробуту населення, географічна та кліматична специфіка, консолідованість суспільства та еліти, ментальні особливості етносів, які населяють території тощо. Відтак наголошуємо на доцільності врахування досвіду, а не повсюдному запозиченні його. Також акцентуємо важливість врахування логічної послідовності критеріїв, які визначають ефективність інституту місцевого самоврядування, а це мотивація і вмотивованість громад, їхня організаційно-фінансова спроможність здійснювати управління територіями, стан унормування державою правової суб'єктності громад.

Проаналізовані приклади розбудови системи місцевого самоврядування свідчать про те, що відповідні реформи були частиною глобальних системних перетворень в державах, а їхній контекст повністю підпорядкований курсу демократизації країни. За виключенням Угорщини, де децентралізація має прояви декларативності, досліджені європейські практики доводять, що відцентрування влади одночасно відповідає і загальним політичним тенденціям у Європі, і консолідованому запиту суспільств на відкритість та публічність політики з одночасним залученням до її здійснення громадян і розробкою необхідних механізмів громадської участі.

Список використаної літератури

1. Гладій В. *Місцеве самоврядування як ресурс політики євроінтеграції: досвід Вишеградської групи та перспективи України* : дис. на здобуття наук. ст. к.політ.н. Івано-Франківськ : ПНУ ім. В. Стефаника, 2015. 238 с.
2. *Конституція Італійської Республіки* (з передмовою Володимира Шаповала). К.: Москаленко О.М., 2018. 62 с.
3. Лондар Л. Напрями реалізації політики децентралізації в умовах розширення прав місцевих органів влади і забезпечення їх фінансової та бюджетної самостійності. Аналітична записка. *Національний інститут стратегічних досліджень.* 2016. URL: https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/napryami-realizacii-politiki-decentralizacii-v-umovakh-rozshirennya-prav
4. Оржель О., Палій. О. (та ін.). *Європейський досвід державного управління: Курс лекцій*. К. : Вид-во НАДУ, 2007. 76 с.
5. Регульський Є. У реформи місцевого самоврядування буде багато ворогів. *Лівий берег.* 2014. URL: https://lb.ua/society/2014/07/15/272846_lektsiya.html
6. Самоврядування та децентралізацію вже можна викладати у школі. *Децентралізація – офіційний вебпортал.* 2020. URL: https://decentralization.gov.ua/news/12853
7. Федоренко В., Чернеженко О. *Конституційні моделі місцевого самоврядування у державах-учасницях ЄС, Швейцарії та Україні : монографія.* Київ : Ліра-К, 2017. 288 с.
8. Brezovnik B., Hoffman I., Kostrubiec Ja. *Local Self-Government in Europe.* Institute for Local Self-Government Maribor, 2021. 445 p.
9. *Decentralizácia verejnej správy 2003–2006.* Apríl 2003. URL: https://www.komunal.eu/images/pdf/Projekt_decentralizacie_2003_2006.pdf
10. Decentralization Index. *European Committee of the Regions.* 2022. URL: https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/Decentralization-Index
11. Denmark's Constitution of 1953. Constituteproject.org. URL: https://www.constituteproject.org/constitution/Denmark_1953.pdf?lang=en
12. Emese P. Models of Legal Supervision over Local SelfGovernments in Continental Europe (Excluding France). *Pécs Journal of International and European Law*. 2018. № 2. P. 6–20.
13. Finland – unitary state organised on a decentralised basis. *European Committee of the Regions.* 2022. URL: https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/Finland.aspx
14. *Finland's Constitution of 1999* (with Amendments through 2011). Constituteproject.org. URL: https://www.constituteproject.org/constitution/Finland
15. *France's Constitution of 1958* (with Amendments through 2008). Constituteproject.org. URL: https://www.constituteproject.org/constitution/France
16. Kettl Donald F. The Global Revolution in Public Management: Driving Themes, Missing Links. *Journal of Policy Analysis and Management*. 1997. Vol. 16. № 3. P. 446–462.
17. *Latvijas Republikas Satversme*. (Latvijas Satversmes Sapulces 1922. gada 15. februāra kopsēdē pieņemtā). Latvijas Republikas tiesību akti. URL: https://likumi.lv/ta/id/57980-latvijas-republikas-satversme

18. *Opinion on the new Constitution of Hungary.* Adopted by the Venice Commission at its 87th Plenary Session (Venice, 17-18 June 2011). Venice Commission, 2011. URL: https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2011)016-e
19. The Constitution of the Republic of Poland (2nd April, 1997). URL: https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/angielski/kon1.htm
20. Vietējo pašvaldību referendumu likums (Likums stājas spēkā 2024. gada 1. janvārī.). Latvijas Republikas tiesību akti. URL: https://likumi.lv/ta/id/331194-vietejo-pasvaldibu-referendumu-likums
21. Young D. *Local Government in the Nordic and Baltic countries: An overview.* SKL International, 2016. URL: http://sklinternational.org.ua/wp-content/uploads/2016/09/SKL20International20HELA20160426.pdf

SPECIFICS OF CONSTRUCTING MODELS OF LOCAL SELF-GOVERNMENT IN THE COUNTRIES OF THE EUROPEAN UNION

Vasyl Melnychuk
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,
Faculty of History, Politology and International Relations,
Department of Political Institutions and Processes
Shevchenko str., 57, 76000, Ivano-Frankivsk, Ukraine

It was suggested to divide the countries under research into four groups: Vishegrad Four, the Scandinavian countries, the Baltic countries, and the European Union member states of 'The Group of Seven'.

It was defined that in Poland the specifics of constructing a modern model of local self-government became a derivative of general decentralization trends and liberalization of socio-economic life with further adaptation to European integration conditions. The latter proved to be an influential factor for development of local self-government in Slovakia. Hungary, having declared its intention to make significant transformations, left part of them declarative, yet not abandoned the established tradition of centralizing authority. For the Czech Republic decentralization has become one of the key elements in the consolidation of democracy, the success of which has strengthened position of the country in the implementation of European integration.

Models of local self-government of Scandinavian countries are unified by a wide range of social security power locally and are distinguished by tax policy. Local taxes in Denmark are controlled by central power, in Finland the respective right is guaranteed by the Constitution. Sweden demonstrates successful and progressive principle of budget decentralization.

It was emphasized that in Baltic countries the reform of local self-government became a part of processes of restoring national statehood, transitioning to market economy, democratization and decentralization, and these countries relied on the European Charter of Local Self-Government, which has had a positive impact on the European integration of Latvia, Lithuania, and Estonia.

It was found that state-members of "G7" are not examples of perfect system of local self-government. In Italy, decentralization reform is still ongoing. Although it gave greater autonomy to local government, but it has not reduced the influence of the central power. France is pursuing the course of deconcentrating quite a centralized power and has difficulties with the coordination of competencies between instances of different levels.

It was emphasized that there are no grounds to single out the "European model of local self-government". Instead, we extrapolate the factors determining the diversity of structures and competencies of local self-government in European Union countries, such as the size of the country, the uniformity of development of its territories, the homogeneity of the population and its mental characteristics, the openness of the state to the integration of democratic trends, historical experience of state formation and more.

Key words: local self-government, model of local self-government, decentralization, deregulation, European integration, subsidiarity, transparency, European Union.